

Arī kredīti liek bankrotēt

Maksātnespējas risks **apdraud mazos tirdzniecības uzņēmumus**

JURIDISKIE JAUTĀJUMI

Rūta Kesnere

BŪTISKA pēdējo divu gadu tendence, kas iezīmējas, aplūkojot *Lursoft* datus par ierosinātajiem maksātnespējas procesiem, ir maksātnespējīgo fizisko personu īpatsvara pieaugums, lai gan absolūtajos skaitļos salīdzināmā ar 2015. gadu pērn sarucis gan juridisko, gan fizisko personu maksātnespējas procesu skaits.

Gan 2015. gadā, gan pērn fizisko personu maksātnespējas lietu īpatsvars bijis ap 66% no visām maksātnespējas lietām. Saskaņā ar *Lursoft* informāciju pērn ierosināti 2265 maksātnespējas procesi, no kuriem 1535 ir fizisko personu lietas un 730 – juridisko. Šogad līdz 17. janvārim jau ierosināti 60 fizisko personu maksātnespējas procesi un 27 juridisko personu maksātnespējas procesi. *Dienas* aptaujātie eksperti neprognozē, ka šā gada statistika būs ievērojami atšķirīga no 2016. gada.

Saistīti ar uzņēmējdarbību *Lursoft* valdes locekle Daiga

▲ **LURSOFT** valdes locekle Daiga Kiopa norāda uz pozitīvu tendenci – pērn pirmo reizi piecos gados bijis zemākais juridisko personu maksātnespējas procesu skaits.

FOTO – AIVARS LIEPINS, DIENAS MEDIJĀ

Kiopa teic, ka 2016. gads bijis visnotaļ pozitīvs tādā ziņā, ka pirmo reizi pēdējos piecos gados bijis tik zems juridisko personu maksātnespējas procesu skaits, kas varētu liecināt par zināmu ekonomikas atveseļošanos. Tieši ar juridisko personu maksātnespējas procesu skaita samazināšanos D. Kiopa skaidro samērā augsto fizisko personu maksātnespējas lietu īpatsvaru, jo absolūtajos skaitļos ļoti liels pieaugums pēdējos gados nav vērojams. Tomēr D. Kiopa uzsvēr, ka fiziskām personām maksātnespējas process ir viegli pieejams un ērts, tāpēc tas arī plaši tiek izmantots.

Runājot par fizisko personu maksātnespējas procesiem, jāteic, ka to skaits būtiski pieauga 2015. gadā, kad spēkā stājās norma, kas noteica maksātnespējas procesa sākšanas sliekšņa samazināšanu no 7140 eiro uz 5000 eiro. *Lursoft* pētījumā norādīts, ka nereti fiziskās personas, kurām sāka maksātnespēja, vieno radnieciskas saites un bieži vien vienā dienā tiek ierosināta gan sievas, gan vīra maksātnespēja. Tiesa, abu starpā laulāto mantisko attiecību līgums noslēgts vien ļoti retos gadījumos. Pēc *Lursoft* aprēķiniem, 18,6% no visām fiziskajām personām, kurām 2016. gada pirmajos sešos mēnešos ierosināta maksātnespēja, procesa ierosināšanas brīdī bijis vismaz viens aktuāls amats kādā no Latvijas reģistrētiem uzņēmumiem, savukārt 19,2% personu piederejušas daļas uzņēmumos.

Advokātu biroja *Sorainen* jurists Edvīns Draba, kurš strādā ar maksātnespējas jautājumiem, fizisko personu maksātnespējas lietu lielo īpatsvaru skaidro ar to, ka regulējums ir pietiekami pieejams un maksātnespēja daudziem šķiet pievilcīgs veids, kā atbrīvoties no parādsaistībām. Turklāt fizisko personu maksātnespējas process ir daudz saudzīgāks nekā juridisko personu maksātnespējas process, un jurists to salīdzina ar uzņēmumu tiesiskās aizsardzības procesu. Galvenais fizisko personu maksātnespējas iemesls ir kredītsaistības. E. Draba arī teic, ka pašreizējais fizisko personu maksātnespējas process, kas ir samērā viegli izejams, var veicināt ne visai pārdomātu saistību uzņemšanu.

Problēmas galvotājiem

Savukārt Latvijas Kredītnēmju asociācijas valdes priekšsēdētājs Jānis Aboliņš norāda, ka teju puse no visām maksātnespējīgajām fiziskajām personām ir galvotāji, kuri savulaik galvojuši kādu hipotekāro kredītu. Īpaši maksātnespējīgo galvotāju skaits pieaudzis pēc pērnā gada Augstākās tiesas lēmuma, kas noteica, ka galvotāju saistības saglabājas arī tad, ja kredītnēmjs, kura kredīts galvots, izgājis maksātnespēju. Apmēram pusei galvotāju, kas iet uz maksātnespēju, arī pašiem ir kredītsaistības. J. Aboliņš stāsta, ka gada nogalē vienā nedēļā asociācijā par iespējamo maksātnespēju vērsušas piecas galvotāju

Maksātnespēja daudziem šķiet pievilcīgs veids, kā atbrīvoties no parādsaistībām.

Edvīns Draba

ģimenes, kas ir ļoti daudz. Turklāt vēl joprojām maksātnespēju piesaka cilvēki saistībā ar kredītiem, pārsvarā hipotekārajiem, kas nēmti vēl līdz 2008. gadam. Tajā pašā laikā Kredītnēmju asociācijas pārstāvis iezīmē jaunu tendenci – pēdējā pusotra gada laikā apmēram 10% no visām maksātnespējīgām fiziskām personām ir tādas, kuru parādsaistības ir tikai nedaudz virs noteiktā sliekšņa, lai varētu sākt maksātnespējas procesu, – 5000 eiro – un ir saistītas ar ātrajiem kredītiem. «Pirms pusotra gada pie mums vērsās cilvēks, kurš vēlējas iet uz maksātnespēju, jo viņam bija 22 ātrie kredīti, pēdējā pusgada laikā gadījušies klienti, kuriem ir trīs līdz četri ātrie kredīti,» situāciju raksturo J. Aboliņš.

Taujāts, kā skaidrot to, ka aptuveni 40% maksātnespējīgo ir vai nu kāds aktuāls amats uzņēmumā, vai nu pieder daļas kādā uzņēmumā, J. Aboliņš pauz parliecību, ka tie pārsvarā ir indivi-

Statistika

Fizisko personu maksātnespējas lietas

- 2013. gads – 1572
- 2014. gads – 1297
- 2015. gads – 1622
- 2016. gads – 1535
- 2017. gads (līdz 17. janvārim) – 60

Juridisko personu maksātnespējas lietas

- 2013. gads – 820
- 2014. gads – 960
- 2015. gads – 802
- 2016. gads – 730
- 2017. gads (līdz 17. janvārim) – 27

Avots: *Lursoft*

duālie uzņēmēji un mikrouzņēmumu vadības pārstāvji, kuri savā uzņēmējdarbībā cietuši neveiksmi. Savukārt tie, kuri ir SIA valdes locekļi, saglabājuši savu amatu, lai gan, iespējams, uzņēmums sen jau vairs nekādu aktīvo darbību neveic, bet nav likvidēts. J. Aboliņš arī prognozē, ka šogad būtiskas izmaiņas fizisko personu maksātnespējas lietu skaitā nav gaidāmas.

Sveedbank pārstāve Kristīne Jakubovska saka – viņu gadījumā maksātnespējīgo fizisko personu īpatsvara palielināšanās skaidrojama ar to, ka samazinājies juridisko personu maksātnespējas gadījumu skaits, taču absolūtajos skaitļos fizisko personu maksātnespēja neesot pieaugusi.

Tirdzniecība un būvniecība

Galvenie juridisko personu maksātnespējas iemesli ir gan nespēja izturēt konkurenci, gan problēmas ar sadarbības partneriem, kas nav samaksājuši kādu rēķinu, tāpat arī neveiksmes eksporta tirgos. Pērn maksātnespēja pasludināta uzņēmumam *KVV Liepājas metalurģis*, arī *SIA Grāvēndāle*.

Saskaņā ar *Lursoft* datiem visvairāk juridisko personu maksātnespējas procesu ir vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, kā arī ēku būvniecības nozarē.

Latvijas Tirdzniecību asociācijas prezidents Henriks Danusevičs saka – maksātnespējīgi pārsvarā kļūst mazie tirgotāji, kuri nespēj izturēt konkurenci ar lielajām veikalām ķēdēm. Viņš lielo maksātnespējas gadījumu skaitu nozārē tieši saista ar lielo tirdzniecības nozares spēlētāju spēcīgo dominanci Latvijas tirgū.

H. Danusevičs arī min, ka ik gadu tirdzniecības nozarē bankrotē ap 5–10% uzņēmumu. Vīnāprāt, nav gaidāms, ka šogad maksātnespējas gadījumu skaits varētu sarukt, jo Latvijas vietējais tirgus nepalīnēs ar pagaidām nav noverots arī iedzīvotāju pirktspējas kāpums.●